

mostojno uveljavljanje. Osrednje društvo SPD pa je leta 1937 dokončno postalo podružnica Ljubljana ali sedanje PD Ljubljana-Matica.

PRVI AGILNI PREDSEDNIKI

Osrednje društvo SPD je štiriinštirideset let odigravalo vlogo protagonista slovenskega planinstva, saj je organiziralo in prispevalo veliko srestev ter strokovnega dela pri gradnji materialne osnove SPD. Posebno strm vzpon je bil dosežen v prvih petnajstih letih, od ustanovitve leta 1893 do leta 1908, ko je SPD načeloval prof. Franc Orožen. Ustanovil je planinsko glasilo »Planinski vestnik«, ki že od leta 1895 uspešno širi slovensko besedo in piše našo planinsko zgodovino. V Orožnovem času je bilo zgrajenih 26 slovenskih planinskih postojank in ustanovljenih 21 podružnic SPD. Prof. Fran Orožen je zgradil temelj mogočni stavbi slovenskega planinstva, ki jo je uspešno nadgrajeval njegov naslednik dr. Fran Tominšek.

Prof. Fran Orožen je bil buditelj slovenske narodne zavesti, njegovi osvojeni vrhovi so bile izdane slovenske geografske in zgodovinske knjige, zemljevidi in potopisni prispevki, ki so bogatili slovensko publicistiko. Spadal je med največje ume svojega časa. V tem je razlog, da smo zdaj, ob 100-letnici, v založbi našega društva izdali posebno knjižico, s katero smo se skromno zahvalili klenemu Slovencu, ki je s Spodnje Štajerske prišel v Ljubljano Kranjce prepričevati, da je slovenščina enakovredna

nemškemu in italijanskemu jeziku. Našim goram je vrnil slovenski obraz, slovenskemu jeziku pa odpiral pot uveljavljanja.

Zasluznemu načelniku Orožnu so leta 1909 izročili diplomu častnega člana SPD, ki jo je s podobo Orožnove kočice izdelal akademski slikar **Hinko Smrekar**.

Tudi dr. Fran Tominšek, ki je dolžnost načelnika osrednjega odbora SPD prevzel od Orožna, je po njegovih stopinjah delo uspešno nadaljeval. Rezultati so bili očitni.

V Planinskem vestniku št. 9/1938 lahko preberemo, da je leta 1937 Osrednje društvo SPD ali podružnica Ljubljana oskrbovala v Julijskih Alpah, Kamniških Alpah in Karavankah 18 visokogorskih postojank, ki jih je samo zgradilo ali prevzete dogradilo in povečalo. V svoji posesti je imelo tudi Hotel Zlatorog ob Bohinjskem jezeru, kupljen na dražbi leta 1913, ki so ga leta 1937 znatno povečali in posodobili, da bi bil primeren za zahtevne goste.

Osrednje društvo pa je razpolagalo tudi z odkupljenimi parcelami na Veliki planini, na Nanosu, pri hotelu Zlatorog v Ukancu in na Golici.

ČIGAVE SO KOČE?

Ugotavljanja pridobljenega lastništva Osrednjega društva SPD naše društvo kot naslednik ne opravlja zato, da bi vse te nepremičnine prišle nazaj v naše roke. To v prvi vrsti velja za postojanke, kot so Aljažev dom v Vratih, Vodnikova kočica na Velem polju, Staničev dom in

Slovenska brata iz Bariloč

V zadnjih številkah Planinskega vestnika smo v nadaljevanjih ponatisnili nadvse zanimivo re-

Peter Skvarča

portažo **Petra Skvarče** o slovensko-argentinski alpinistični odpravi na kontinentalni led leta 1963/64. O gornikih slovenskega rodu, ki so sodelovali pri tej odpravi in pri popisovanju tega velikega podviga, smo nekaj malega že napisali v uvodu, zdaj naj predstavimo pri nas v matični domovini le redkim gornikom znana brata Skvarča, ki sta skrojila precejšen del planinsko-alpinistične zgodovine v Južni Ameriki.

Brata Skvarča sta aprila 1956 s sedaj že pokojno materjo Lucijo (pred poroko se je pisala Kocel; očeta Janeza, bančnega uradnika in domobranskega oficirja, so po vojni ubili v Teharjih) in najnujnejšim odšla iz Ljubljane in odplula v Buenos Aires. Tam sta dokončala srednjo šolo in potem še univerzo. Bila sta zelo uspešna študenta, izpopolnjevala sta se tudi po diplomih in danes veliko pomenita celo v tujini. Oba sta člana mednarodnih strokovnih organizacij in veliko potujeta po svetu.

Jure Skvarča (17. 10. 1941) je zaposlen v argentinskem Ministrstvu za zdravstvo, Oddelek za zaščito pred sevanji. Izpopolnjeval se je v Nemčiji, Franciji in ZDA. Ima štiri otroke; starejša dva sta sinova, mlajši dve hčeri. Žena **Silvia Nieves Lag** je španskega rodu.

Planika pod Triglavom, Erjavčeva koča na Vršiču, Cojzova koča na Kokrskem sedlu, Koča na Kamniškem sedlu in druge, ki jih sedaj uspešno oskrbujejo planinska društva Dovje-Mojstrana, Bohinj-Srednja vas, Javornik-Koroška Bela, Gorje, Jesenice in Kamnik. Zanimivo pa je vedeti, kaj vse so naši predniki za SPD pridobili. Življenjsko nas zanima samo usoda lastništva postojank, ki jih naše društvo sedaj oskrbuje, po drugi svetovni vojni pa so bile prepisane na Planinsko zvezo Slovenije - in kdo razpolaga s kupljenimi parcelami.

Triglavski dom na Kredarici in Koča pri Triglavskih jezerih sta že bili vrnjeni našemu društvu, upravičeno pa pričakujemo, da bo to opravljeno tudi za Dom v Kamniški Bistrici in Dom na Komni.

Osrednje društvo SPD je Dom v Kamniški Bistrici zgradilo leta 1928, Dom na Komni pa s posebnim ponosom leta 1936.

Dom na Komni, ki je med drugo svetovno vojno pogorel, je leta 1948 obnovilo in elektrificiralo društvo, leta 1964 pa ga je s tovorno žičnico povežalo z dolino (Savica-Komna). Triglavski dom na Kredarici je prvič povečalo leta 1954, zadnje obsežno povečanje in posodobitev pa sta bili opravljeni v letih 1981 do 1985. Triglavski dom sedaj z višino 2515 metrov ni samo najvišja, temveč je s 300 ležišči tudi največja in najbolj obiskovana gorska postojanka pri nas. Tudi Kočo pri Triglavskih jezerih, ki je po obisku v Triglavskem pogorju na drugem mestu, je

društvo redno vzdrževalo, jo leta 1955 prvič povečalo, večji investicijski poseg pa opravilo v letnih sezonah 1986 do 1988. Postojanka sedaj razpolaga z 200 ležišči.

Koča pri Savici je nastala iz bivše obmejne stražarnice. Društvo jo je prevzelo leta 1951, jo obnovilo, leta 1970 posodobilo, leta 1990 pa povečalo in je sedaj z 32 ležišči in 100 gostinskimi sedeži postala prava gorska izhodiščna postojanka. Prepis nepremičnin na društvo je za to postojanko že urejen, čakamo samo še na ukinitvev moratorija.

Ne oziraje se na nerešeno lastništvo je Planinsko društvo Ljubljana-Matica redno vzdrževalo postojanke, ki jih oskrbuje. V osemdesetih letih, to je v zadnjem desetletju investicijske blaginje pri nas, smo zmogljivosti svojih gorskih postojank podvojili ter dosegli obseg 690 ležišč in temu primerno število gostinskih sedežev. S tem smo dokazali, da smo vredni svojih prednikov v Osrednjem društvu SPD.

Različne okoliščine so botrovale temu, da so se ljudje v devetdesetih letih preusmerili na celinski in planinski turizem. Naše društvo, kot da bi videlo v prihodnost, se je pri tem znašlo pripravljeno. Medtem ko se proizvodne dejavnosti zaradi izgube jugoslovanskega trga zvijajo v krčih krize, nove naložbe pa jih še dodatno obremenjujejo, nam dodatno pridobljene zmogljivosti omogočajo donosno in postojankam omogočajo celo enostavno reprodukcijo.

V prihodnosti Planinsko društvo Ljubljana-Mati-

Peter Skvarča (14. 1. 1944) je šef Glaciološkega oddelka v argentinskem Arktičnem inštitutu. Je diplomirani geodetsko-geofizikalni inženir s specializacijo (opravi jo je v Angliji) iz glaciologije. Ima dve hčerki, poročil se je s Slovenko **Marijo Ano Zakrajšek**.

Z alpinizmom sta se seznanila šele v Argentini: Peter poleti 1959/60 med prvim počitnikovanjem v Bariločah, Jure pa dve leti kasneje. Že leta 1963 sta opravila prvi pristop na Pier Giorgio (skupina Fitz Roya, drugi šele leta 1986!) v Patagoniji in prvi zimski vzpon prek južne stene Nevado El Plata (6310 m) v Mendoških gorah. Leta 1970 je ob petem poskusu »padla« severozahodna stena Cerro Norte. Jure se je z argentinskimi tovariši še leta 1976 povzpел na Cerro Moyano, kar smatra za svoj največji uspeh.

Njuno delovanje je bilo svojstveno, usmerjeno predvsem na območje Kontinentalnega ledu. V poročilih sedmih slovensko-argentinskih odprav (1964-71) je registrirana vrsta njihovih prvenstvenih vzponov, težkih in tudi najtežjih za tisti čas. Bila sta v najožjem vrhu argentinskega alpinizma in Jure je sodeloval - Peter je

bil že preveč zaposlen z Antarktiko - tudi v njihovi odpravi »Everest '71«. Upajmo, da dočkamo kdaj tudi popolnejšo predstavitev njunih dosežkov, morda v sklopu enotnega prikaza »slovenskih andinistov« in delovanja Slovenskega PD v Argentini.

Franci Saveno

Jure Skvarča